

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 8 K pol leta . . . 4 „ četrt leta . . . 2 „ posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

14. maj 1869.

(Dalje)

Za avstrijsko ljudsko šolstvo ne smatramo konkordatske dobe za kako posebno veliko zlo, temveč prepričani smo, da je bil ravno konkordatski zakon prvi pogoj in glavni vzrok, da je avstrijsko šolstvo dobilo že pred štiridesetimi leti tako popoln zakon, kakršnega ni imela nobena država in kakršnega tudi zamašni iščemo danes po raznih modernih deželah. Zgodovina, ta resnična učiteljica življenja, nam jasno in temeljito priča, da vsaki reakciji, in naj bo še tako huda, še tako brutalna, hodi za petami prevrat na boljše, prevrat na svetlejši. Prič je več kakor dovolj tako v preteklosti kakor v sedanjosti. In tega naravnega razvoja ne zadrži nobena človeška moč, zakon narave je pač tak, ne pozna človeške volje.

Prepričani smo, da bo ravno natančnejše spoznavanje te konkordatske dobe rodilo tudi pri nas na Slovenskem mnogo dobrih sadov. Zato pozivljamo vse slovensko učiteljstvo, ki se zaveda svojega vzvišenega poklica, bodisi tega ali onega nazora — umevno je, da tu ne pridejo v poštev „koritarji“ — proučite to dobo, in ne bo daleč čas, ko se snidemo v složnem delu na edino pravem potu, ki vodi do edine prave vzgoje — nazaj k naravi!

* * *

Konkordatska šola je v strogem pomenu besede posnela skoro doslovno vse točke šolskega zakona iz l. 1805., znanega pod imenom „Politische Schulverfassung“, le s to razliko, da se je cerkveni vpliv podvojil. Verski moment, je bila os, okrog katere sta se sukala ves pouk in vsa vzgoja. Vodstvo verske odgoje na vseh šolah je bilo podrejeno škofijstvu, ki je imelo pravico imenovati dotične učitelje-katehete, a svetni učitelji, ki so hoteli poučevati verouk, so morali imeti takozvano dovoljenje — *missio canonica*.*) Vrhovno nadzorstvo nad učiteljstvom je izvrševala cerkvena oblast, vera in nramnost učitelja je morala biti vzorna, ker drugače mu je pretila „modra pola“. In kam privede taka vnema, dokazuje prav dobro ukaz nauč. ministrstva z dne 20. avgusta 1856 — izdan specialno za Galicijo — da naj se učiteljstvo kolikormogoče ogiblja gostilnic.

Kako pomanjkljiva in površna je bila izobrazba učiteljstva sploh v tem času, dokazuje najbolj ukaz nauč. ministrstva z dne 3. julija 1857, ki je ukazoval, da se mora v ljudskih šolah le to poučevati, kar se dobi v dotičnih berilih in v računstvu se je smelo le poučevati o štirih načinih računanja. — Sploh je ostala naloga splošne ljudske šole od leta 1849.—1869. enaka v kljub lepemu načrtu, ki ga je izdelal Feuchtersleben, zakaj politično obzorje je onemogočilo sploh vsak reden napredek.

Nekolik na bolje se je obrnilo glede šolstva, ko je izšel 20. oktobra 1860. l. takozvani „oktobrski diplom“, ki je odpravil navidezno konkordat; a v resnici je ostalo še vse pri starem. Upanje na boljšo bodočnost je dal patent z dne 26. februarja 1861, ki je ustanovil državno zbornico, a burna tedanja

doba, kakor tudi bojno rožljanje in vojna leta 1866. — vse to je provzročilo, da je šolstvo bilo potisnjeno v kot.

Zanimivo je pregledovati gmotno stanje tedanjega učiteljstva. Statistične tabele centralne komisije navajajo ta-le števila: Dunajsko učiteljstvo je dobivalo povprečno letno plačo v znesku 346 gld.; a v posameznih škofijah se je plača sukala tako-le: St. Polten 160 gld., Linz 189 gld., Solnograd 155 gld., sekavska 151 gld., lavantinska 159 gld., goriška 203 gld., tržaška 421 gld., poreška 277 gld., krška 309 gld., briksenska 74 gld., trientinska 71 gld., a dežela predarlska je dajala 94 gld. Mnogo pa je bilo učnih mest, ki so bila združena s plačo 100 gld. za učitelja, a njegov pomočnik je smel upati, da dobi 50 gld. Umevno je, da se je moralo učiteljstvo truditi na vse možne načine, da si je po drugih potih dobilo potrebni kruh in da je spomin na ono dobo ostal kaj živ med narodom, čigar posledice se čutijo tupatam še danes.

Kako počasen in pomanjkljiv je bil napredek šolstva ravno v oni dobi, ko si je osvajala cerkev vso oblast, dokazuje sledeča primera.

Število javnih šol:

Dežela	Leta 1850	Leta 1855	Leta 1860	Leta 1865
Štajersko	554	703	699	689
Koroško	305	328	335	317
Kranjsko	105	240	238	234
Trst in okolica	30	31	37	43
Goriško	128	145	156	144
Istra	102	121	126	147

Število učiteljstva (le posvetnega):

Dežela	Leta 1850	Leta 1855	Leta 1860	Leta 1865
Štajersko	1016	1091	1129	1250
Koroško	387	365	356	442
Kranjsko	179	212	256	308
Trst in okolica	441	414	510	558
Goriško				
Istra				

Število.

Dežela	Solodnodnih otrok	Solodnodnih otrok	Solodnodnih otrok	Solodnodnih otrok
	1855	1865	1855	1865
Štajersko	113335	107905	92571	96486
Koroško	33798	32644	24589	26828
Kranjsko	56684	51696	19012	26812
Trst in okolica	63655	65332	28836	31119
Goriško				
Istra				

Dne 20. oktobra je bilo naučno ministrstvo odpravljeno in na njegovo mesto je prišel poseben oddelek v ministrstvu, znan pod imenom „Abteilung für Kultus u. Unterricht“, ki mu je načeloval od 2. februarja 1861. l. do 27. julija 1865 Anton vitez pl. Schmerling, pozneje do 7. februarja 1867 Belcredi, a končno pl. Beust do 2. marca 1867. Tega dne se je zopet ustanovilo naučno ministrstvo in načeloval mu je do 30. dec. 1869 vitez pl. Hye, a od tu dalje dr. Leopold Hasner.

Zahteva po preosnovi šolskega zakona je postajala v Avstriji od dne do dne glasnejša, posebno pa od leta 1866. po nesrrečni vojni z Nemčijo. Oglašale so se razne korporacije, a tudi narodi sami so prišli do zaključka, da tako ne more dalje iti. V državni zbornici je vložil klub Herbst-Kaisersfeld dne 11. maja 1867 petico za ločitev šole od cerkve.

Tudi stolno mesto Dunaj je zahtevalo, da se naj izroči šolstvo občinam. In prvi avstrijski vseučiteljski shod, ki je zboroval na Dunaju od 5.—6. sept. l. 1867, je imel sledeči program: Samostojnost šole in nadzorstvo nad njo naj se izroči posvetnim šolnikom. — Podaljšanje šolske obveznosti do 8 let in zvišanje učne snovi. — Obligatoričen pouk v telovadbi. — Prostost učne metode in prosta izber učil. — Preosnova učiteljskih. — Ustanovitev učiteljskih nadaljevalnih izobraževalnih tečajev. — Ustanovitev odgojevalnih društev. — Pravovarstvo učiteljev. — Sodelovanje učiteljstva pri raznih šol. zakonodajstvih. — Odprava šolnine, uvedba šol. davka.

Zakon z dne 21. dec. 1867 je porodil državne zakone, ki obsegajo temelj poznejšemu šolskemu zakonu, a takozvani majski zakon z dne 25. maja 1868 je dal pravec šolskemu zakonu, ki ga je predložil dne 2. marca 1869 tedanji naučni minister pl. Hasner na zahtevo mnogih poslancev. Generalna debata o tem zakonu se je vršila dne 21.—24. aprila, ki je bila kaj zanimiva, Poslanec Greuter je govoril kontra, a poslanec Schindler pro, 23. aprila je zakon zagovarjal naučni minister pl. Hasner in slednjič je bil sprejet z velikanskim navdušenjem skoro soglasno, namreč s 111 glasovi proti 4.

In dne 14. maja 1869. l. je dobil zakon najvišjo sankcijo. Slednjič je zanimivo še sledeče dejstvo: letošnji jubilej se zлага tudi po dnevih z letom 1869., zakaj tudi onega leta je bil 10. maj, ko se je ta zakon pretresaval v gospodski zbornici, ponedeljek, a dan najvišje sankcije tudi petek.

(Konec.)

Ljudska šola na kmetih.

Na lanski glavni skupščini naše nerazrušne „Zaveze“ v Gorici je govoril tovariš E. G a n g l o šoli in kmetijskem vprašanju. Njegovo predavanje in njegovi predlogi — oboje sedaj izdano v posebni knjižici in razposlano širom slovenskih krovovin — so zbudili med našim vrlim in značajnim naprednim učiteljstvom vobče zanimanje. Naši napredni tovariši, izkušeni tako v šolskem kakor v kmetijskem vprašanju, so se lotili temeljitega proučavanja tega vevlačnega predmeta.

Sad tega proučavanja in bogatih izkušenj sta dva potrebna učna načrta o kmetijskem pouku v postojanskem glavarstvu, ki jih priobčujemo z namenom, da se dalje in vseobče proučavata ter se na podlagi teh načrtov ustvari temelj bodoči ljudski šoli na kmetih za kmetiško ljudstvo.

I.

Podrobni učni načrt o kmetijskem pouku na šolah vipavskega sodnega okraja —

izvzemši šol na Colu in v Podkrajju — nam je poslal tovariš Anton S k a l a, nadučitelj v Vipavi. Govoril je o njem na obnem zboru „Učiteljskega društva za postojnski okraj“ v Postojni dne 6. maja t. l.*)

*

Častiti zbor! Na prijazno vabilo našega neumorno delavnega društvenega tajnika, tov. Rudolfa Horvata v Zagorju, sem prevzel sestavo podrobnega učnega načrta o kmetijskem pouku za šole v vipavskem sodnem okraju.

Prav rad sem ustregel tej želji, čeravno dana mi naloga ni baš prijetna in lahka.

Kar se tiče kmetijstva, se razlikuje vipavski sodni okraj sprico svoje nizke geografične leže in toplega podnebja precej od drugih sodnih okrajev našega obširnega glavarstva. Zato mora biti pa tudi kmetijski pouk na Vipavskem vse drugače urejen kakor na Pivki in v bistriški dolini.

Tvarino kmetijskega pouka sem porazdelil na dva tečaja in sem odmeril vsakemu tečaju po 40 ur za teoretičen pouk; praktičnemu pouku pa nisem določil gotovega števila ur, ker se ravna po praktične vaje po potrebi dela, po ugodnosti časa in tudi po ročnosti učencev.

Tvarina je dalje tako uravnana, da se lahko poljubno premelje v dvoletnem turnusu; zato ni obvezno držati se vzporeda razvrščene tvarine v spodaj navedenem načrtu, marveč je vsakemu na prosto dano, da si vsak za svojo šolo napravi mesečne urnike iz v načrtu določene tvarine tako, da bo pouk prilagojen času in kraju.

Ker je pa tvarine kmetijskega pouka precej in bi se morebiti komu zdelo, da je ni mogoče z otroki prebaviti v tako pičlo odmerjenem času, pripomnim pa to-le:

1. Učitelj učil le najpotrebnejše od navedene tvarine in le to, kar zamorejo otroci razumeti.

2. Učitelj imej vedno pred očmi, da ima otroke pred sabo, ki jih ima poučiti, ne pa zrele moze, s katerimi bi lahko na dolgo in široko govoril o potrebi in koristi raznih kmetijskih vprašanj.

Končno priporočam učiteljem sledeče pomožne knjige pri kmetijskem pouku, in sicer:

V. Rohrmann: Poljedelstvo.

Fr. Povše: Umni kmetovalec.

G. Pire: Vrtinarstvo.

R. Dolenc: Sadjarstvo.

Fr. Dular: Domači živinozdravnik.

Fr. Gombač: Novo vinogradništvo. Umno kletarstvo. Gospodarski nauki družbe sv. Mohorja iz l. 1907.

Ant. Kosi: Umni kletar.

V. Rohrmann: Kmetijsko gospodarstvo.

IV. Lapajne: Slovenski posojilničar.

Dr. E. Volčič: Občni zemljiško knjižni zakon.

Razni letniki „Kmetovalca“.

Tozadavne nemške knjige so pa navedene v Heinzu na str. 585.

*) Drugi podrobni učni načrt nam je poslal tov. J. Grad, nadučitelj v Košani. Priobčimo ga takoj, ko bomo gotovi s tem. V obeh načrtih je priobčen maksimum, ki bi se mogel doseči.

Uredn.

*) Ta *missio canonica* je igrala važno ulogo pri zatvoritvi dunajskih zavodov društva „Freie Schule“. Op. pis.

I. leto.

Ura	Tvarina	Dispozicija za		Učila
		teoretični pouk	praktični pouk	
1	Kmetijstvo sploh.	Njegov smoter. Njegova temeljna podlaga.	—	—
2	O zemlji in njenih razlikah.	I. Rudninski deli zemlje, kakor: kremenec, apnenec, ilovica, lapor. II. Organski osnovni deli zemlje.	—	Kremenec, apnenec, ilovica lapor.
3	Razvrstitev zemlje.	I. Naravna razvrstitev. II. Umetna gospodarska razvrstitev.	—	—
4	Zgornja ali živa, spodnja ali mrtva zemlja. Kako se spoznavajo različne zemlje.	Ilovična, peščena, sprstinska in apnena zemlja.	Zemlje se pokažejo. Vaja v spoznanju zemljá.	Razne zemlje.
5	Podnebje.	Toplota, svetloba, voda, vetrovi. Odvisno od leže, obdelovanja in od lastnosti zemljišč.	—	—
6	O rastlinskem življenju. Kako se dajo odstraniti splošni zadržki rastlinskega življenja.	Odpeljavanje vode, navadni vodotoki; drenaže in drugi načini za odpravo vode.	Ogled travnikov z napravami za odpeljavanje vode.	—
7	Obdelovanje.	Velika vrednost dobrega obdelovanja. — Zakaj se zemlja obdeluje. Načini obdelovanja.	—	Plug, brana, motika, lopata.
8	Oskrbovanje rastlin.	O plevela in o rastlinam škodljivih živalih. Uničenje teh.	—	Zbirka rastlinstvu škodljivih in koristnih žuželk.
9	Isto.	Neugodno vreme in uime. Okopavanje in osipovanje rastlin. Pravilno sajenje in presajenje.	Na vrtu se delo pokaže.	—
10	O gnoju.	Korist gnoja. Rastlinski gnoj, živalski gnoj. Kompost.	—	—
11	Isto.	Kako je z gnojem ravnati. Gnojilšča. Gnojilščne jame. Gnojnice.	Ogledovanje gnojilščnih jam.	—
12	Isto.	Kompostne jame. Umetna gnojila.	Ogledovanje kompost. jam.	Žilindra, kajnit, kaljeva sol.
13	Rastlinsko življenje.	Vnanja podoba rastline. Korenike, steblo, listje, cvetje, plod.	—	Stenske table.
14	Isto.	Kako je rastlina znotraj ustvarjena? Kako se živi? Rastlinsko dihanje.	—	—
15	Vinarstvo.	Vinska trta: domače in ameriške vrste. Vnanja podoba trte; kako je ustvarjena, kako živi, rodi in raste. Razlika med amer. in dom. trtami.	—	Trte se pokažejo in naturalna podobi.
16	Isto.	Trtna uš in druge trti škodljive živali. Razloček med koreninsko in listnato trtno ušjo. Peronospora, oidium, in druge trtne bolezni.	—	Podoba trtne uši. Zbirka trti škodljivih živali.
17	Isto.	O trtah, ki kjubujejo trtni uši. Naprava trtnice za vzgojo ameriških trt.	Trtnica se pokaže na šol. vrtu ali pri kakem posestniku.	—
18	Isto.	Suho cepljenje ameriških rezanic. Siljenje ali stratičiranje.	Aprila meseca se praktično izvaja.	Rezanice, cepiči, nož.
19	Isto.	Cepljenje ukoreninjenih amer. podlog. Zeleno cepljenje.	Maja meseca se praktično izvaja.	Elastika nož.
20	Isto.	Rigolanje novih nasadov, zasajanje vinogradov s cepljenimi amer trtami. Okopavanje in pletev trt.	Izjava se praktično na šol. vrtu ali drugod.	—
21	Isto.	Režnja trt; važna na kole ali žico. Vzgoja trtnih špalirjev. Zakaj se zarod nekaterih trtnih vrst osuje.	Na vrtu se praktično izvaja.	Nož, škarje, beka.
22	Isto.	Korist žvepljanja in škropljenja trt. Priprava vitrijola za škropljenje. Mandanje.	Na vrtu se praktično izvaja.	Meh, škropilnica, žveplo, vitrijol.
23	Zelenjadarstvo.	Splošno zelenjadarstvo. Kolobarjenje na zelenjadnem vrtu. Razdelitev zelenjadnih rastlin.	Pokaže se na vrtu.	—
24	Isto.	Razdelitev zelenjadnega vrta. Obdelovanje zemlje za zelenjad. Setev zelenjadnega semena.	Pokaže se na vrtu.	—
25	Isto.	Gorka greda. Presajanje zelenjadnih sadik.	Pokaže in opiše se na vrtu. Praktično se izvaja na vrtu.	—

Ura	Tvarina	Dispozicija za		Učila
		teoretični pouk	praktični pouk	
26	Zelenjadarstvo.	Bledenje zelenjadnih rastlin. Zalivanje zelenjadnih rastlin. Pridelovanje semena. Kako zelenjad hraniti.	Praktično se izvaja na vrtu.	Škropilnica.
27	Isto.	Posebno zelenjadarstvo. Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo na sveže pognojeno zemljo.	—	—
28	Isto.	Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo v napol pognojeno zemljo. Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo v negojno zemljo.	—	—
29	Lepotično vrtinarstvo.	Splošne opombe o lepotičnih nasadih na vrtu. Trata; cvetice na vrtu.	—	—
30	Isto.	Razdelitev lepotičnih rastlin. Splošna vodila o vzgoji lepotičnih rastlin. Cepljenje vrtnic.	Praktično se izvaja.	—
31	Kmetijsko knjigovodstvo.	Splošna opombe. Razdelitev knjigovodstva: Inventar, tekoče zapisovanje dohodkov in stroškov, bilanca.	—	—
32	Isto.	Inventura. Aktivno, pasivno in čisto imetje.	Vajeospisovanju inventara.	—
33	Isto.	Tekoče knjigovodstvo. Blag. knjiga; proračunska knjiga, zapisnik pri delkov.	Napravijo se vzorci.	—
34	Isto.	Zapisnik dela in orodja.	Napravi se vzorec.	—
35	Isto.	Računski sklep. Naslovi: dohodkov. Naslovi: stroškov. Naslovi: raznovrstno.	Napravijo se vzorci.	—
36	Isto.	Izračunavanje dohodka od posameznih vrst gospodarstva. Proračun.	Napravijo se vzorci.	—
37	Ustavoznanstvo.	Občinska, okrajna in deželna uprava.	—	—
38	Isto.	Deželni odbor in deželni zbor.	—	—
39	Isto.	Državna uprava: zbornica poslancev, gosposka zbornica, delegacije. Cesar.	—	—
40	Isto.	Razmerje vsakega posameznika napram javnosti in uporaba državljanskih pravic.	—	—

(Dalje.)

Kranjska politika in učiteljstvo.

(S hribov.)

(Konec.)

Nekaj drugega mi je ravnokar šinilo v glavo. Čeravno ni logiško, kar bom povedal sedaj, to nič ne de, če se morala in nemorala tepeta v politiki, naj se tepeta še moja logika z nelogiko. Na misel mi je prišel moj domači prepir. Ožerjen sem, da boste vedeli, gospod urednik. Tudi par paglavčkov imam, pa zakonski so, to povem s poudarkom. Moja zakonska polovica se bliža — vojna bo, to vem že naprej. Pozor!

Ali veš, kaj se mi je sanjalo nočjo?

Kako naj to vem, draga moja?

Veš, sanjalo se mi je, da si dobil dekret za novo službo v Ljubljani. Od samega veselja sem se jokala v sanjah, ko si mi prebral dekret. Objemala sem od veselja svoje otroke in jih poljubljala. No, sem rekla, hvala Bogu, moja srčna želja se je izpolnila! Zahvalite Boga, otroci moji, da se enkrat spravimo iz teh hribov. Odslej bomo imeli novo življenje. Tukaj ni dobiti drugega živeža kakor žgance, krompir, zelje, fižol in le tupatam latvico mleka za poboljšek, odkar je mlekarna na vasi, vse prodajo kmetje, vse, oh, draginja pa taka! V mestu se dobi na trgu vse, kar kdo hoče, pa po ceni, po ceni! Otroci bodo hodili v mestne šole in postanejo gospodje, da bom lahko potem živela na stare dni brez skrbi. Sladke sanje, res, pa, oh, zbudila sem se — bile so samo sanje.

Ti si sanjala, kar vedno misliš in kar sem slišal stoinstokrat.

Kaj pa misliš, dragi moj, ali misliš vse življenje ostati na kmetih, da se pokmetiš ti, jaz in otroci? Vloži vendar enkrat prošnjo! Jaz

zagotovo vem, da boš uslišan. Glej, učitelj si dober, vesten, in natančen, gospod nadzornik te ima rad; pohvaljen si bil tolikrat; on te bo gotovo priporočil. No, človek si tudi kakor se spodobi, dober kristjan, vse te spoštuje in ima rado, samo ta nesrečna politika, uh!

Ne muziciraj mi tu in ne greni mi življenja po nepotrebnem. Saj sem ti povedal že tolikokrat, da v mesta ne moremo vsi, meni sploh na deželi ugaja, na kmetih smo učitelji ravno tako potrebni kakor po mestih. Sploh pa sedaj niti misliti ni na to. V Ljubljano ne pride nihče, kdor se ne izpreobrne iz Savla v Pavla. Jaz bi moral zatajiti svoje prepričanje in postati hinavec, tega pa ne storim nikdar.

Kakšen hinavec, če odločno postaneš katoliški mož? To je lepo in pošteno, tak mora biti vsak učitelj, to je častno, ne sramotno, to ni hinavstvo. Saj si vendar dober kristjan, moliš, hodiš v cerkev, učiš v šoli in doma zgledno in lepo, da ti ne more nobeden ničesar očitati.

Vidiš, draga moja, ti tega ne razumeš. Danes se ne vpraša, če je kdo veren, pošten, delaven, pravičen, značajan in mož z vsemi lepimi lastnostmi, marveč h kaki politični stranki pripadaš. Mi učitelji smo razen Slomškarjev vsi brezverci po tej politični veri.

Ti že nisi, če so vsi drugi, ti pa nisi, zato pojdem sama v Ljubljano, bom povedala onim gospodom, ki oddajajo učiteljske službe, v obraz jim povem, kakšen poštenjak si, oh, gotovo te bodo uslišali, samo prošnjo uleži, pa pojdem, če ne maraš sam iti.

To se bi osmešila! Ne poznaš, reva, sveta. Kakor jaz nisem brezverec, ravno tako ni nobeden. Kmalu bi ga zasledili in odstavili. Ker pa mi učimo in živimo po mogočnosti po veri in nočemo zlorabljati vere za politiko, za

Dalje v prilogi.